

הצבי ודדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת תולדות תשפ"ב

גליזון מס' 36 • שנה ב'

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

כזה כדי שיהיה יכול לקיים המצוה.

ויאמר ה' לך וגו'. במדרש [ב"ר פס"ג ז'] מעולם לא נזקק הקב"ה להשיח עם אשה אלא עם אותה הצדקת וכו', פירש"י שרה שנאמר [בראשית יח טו] ויאמר לא כי צחקת, והקשו שם מהכתוב ותקרא שם ה' הדבר אליה [שם טז ג'], ותירצו התם ע"י מלאך, והכא ויאמר ה' לה, תירצו ע"י שם בן נח, ובירושלמי [סוטה פ"ז ה"א] הקשו מהכתוב [שם ג טז] אל האשה אמר הרבה ארבה וגו' ותירצו ע"י התורגמן, ובשפת אמת ליקוטים תירץ דחיה היא היא שרה שתקנה עון חוה. ולענ"ד נראה ליישב דלא קשה מכל אלו הפסוקים שכן לא היה שם דרך שיחה אלא דבר ה' אל האשה בלבד, משא"כ אצל שרה היתה שיחה הלן ושוב כביכול היא אמרה לא צחקתי והקב"ה השיב לא כי צחקת, זהו דרך שיחה כדאמרינן אל תרבה שיחה וכו"ב. וז"ש במדרש לא נזקק הקב"ה להשיח דייקא עם אשה אלא עם אותה הצדקת.

ושני לאמים ממעריך יפרדו. במדרש [ב"ר פס"ג ז'] אמר ר' ברכיה מכאן שנולד מהול. יש ליתן רמז ממעריך יפרדו בגימ' שנולד מהול"ל עה"א.

ורב יעבר צעיר. י"ל בדרך מוסר, הרבה צריך הצעיר לעבוד בימי נעוריו בעבודת ה' עד שיזכה להשגה בעבודתו.

והנה תומם בבטנה. במדרש [ב"ר פס"ג ח'] להלן כתיב תאומים פרץ וזרח שניהם צדיקים וכאן תומים יעקב צדיק ועשו רשע, י"ל רמז תומ"ם עולה בגימ' ומאל"ה נפרד"ו הגוי"ם [בראשית יב].

מכרה כיום את בכורתך לי. צ"ב מהו כיום דייקא, ולמה לא קנה ממנו את הבכורה עד היום הזה שהיו בשנת ט"ו. וי"ל הנה כתיב ויגדלו הנערים וכו' פירש"י כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם, יודע ציד לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן. ומבואר בספס"ק איש יודע ציד איש שדה פירושו שבשרשו בחר לו דרך עבודה לתקן קלי' השדה ואמר לעשות כמעשה אביו ויצא יצחק לשוה בשדה, חקל תפוחין, וכ"כ בשפת אמת [תרל"א] גם מה שטעה יצחק במעשה עשו שסבר שאף

גם לקבלת תפלתו, וז"ש לפי שאינו דומה וכו' כי היא שהיתה בת רשע לא ידעה מזה ולא עמדה במקום קדוש המוכן לתפלה אלא בזוית אחרת.

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה'. הנה ויעתר הוא לשון היפוך כמו"ש בגמ' [יבמות סד.] למה נמשלה תפלתו של צדיקים כעתור לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום אף תפלתו של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות. צ"ב למה נקט הכתוב כאן לשון עתר שמשמעו היפוך, ויעתר יצחק לה' ויעתר לו ה', הלא כו"כ לשונות של תפלה יש במקרא כפירש"י בריש פ' ואתחנן זה אחד מעשרה לשונות שנקראת תפלה, והוא בספרי ואלו הם תפלה זעקה שועה וכו'. וי"ל עפ"י מ"ש באגרת הקודש שבספר נועם אלימלך הביא פי' עה"כ ונתתי גשמיכם בעתם [ויקרא כז כד] פרש"י ז"ל בלילי שבתות, ופירש כי אדם צריך לקשר עצמו כ"כ במחשבותיו הטהורות תמיד בעבודת השי"ת ב"ה עד שמוגיע למדרגה זו שיתבטל החמדה מגופו כל עיקר ולא יהיה לו שום תאוה לתענוגי העוה"ז הן אל אכילה ושתיה וכו', אך כשהוא במדרגה זו אין יכול לקיים מצות עונה האמורה בתורה המוטלת על אדם בחיוב, ותירץ לזה שהשם הטוב ברחמי הגדולים מרחם על האדם כזה שהוא במדרגה זו ויזמן לו בעת הצורך הגמור כח גשמי ותאוה לזמן ההוא בלבד כדי שיהיה יכול לקיים המצוה וכו', וזה פי' הפסוק אם בחוקותי תלכו והיינו שהצדיק הולך במחשבות השי"ת תמיד בלי הפסק עד שבא למדרגה זו שיתבטל ממנו כח התאוה כנ"ל, ונתתי גשמיכם בעתם הבטיח השי"ת שיזמן לו גשמיות חדש לעת הצורך לקיים עונה דאורייתא, ועי' כתב רש"י היינו בלילי שבתות שהוא עונת ת"ח וכו' עכ"ד.

ולפי"ז יש לומר דיצחק ודאי היה במדרגה זו וא"כ היה כמו עקר לענין זה, ולכן כתיב כי עקרה הוא' לשון זכר, ויעתר יצחק וכו' לשון היפוך, פי' יצחק ביקש שהי"ת יהפוך מזגו כדי שיוכל לקיים מצותו, ואכן ויעתר לו ה' כלומר הפך מדתו ונתן לו גשמיות לעת הצורך, וז"ש תפלתו של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות, אין הכוונה אכזריות על הבורא ח"ו, אלא הצדיקים שנעשים אכזריים על עצמן לפרוש מכל תאוה עוה"ז אך לעת הצורך הי"ת ברחמי הגדולים כמו"ש באגרת הקודש, הי"ת מרחם על אדם

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו. י"ל רמז, נכ"ח ראשי תיבות נ'שמת כ"ל ח', היינו שכיון בתפלתו להוציא נשמה ממחצב הנשמות על ידי אשתו.

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא. לכאורה היה לו לכתוב עקרה היא לשון נקבה, וי"ל כתיב ותשקין את אביהן יין בלילה הוא [בראשית יט ג']. לכאורה הול"ל בלילה ההוא. וי"ל הוא' היינו הקב"ה, וכפירש"י לקמן בפ' ויצא [ל טז] עה"פ וישכב עמה בלילה הוא, הקב"ה סייע עמו וכו' עיי"ש. וכן הכא הקב"ה עשאה עקרה במכוון כמו"ש בגמ' [יבמות סד.] מפני מה היו אבותינו עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתו של צדיקים, וז"ש כי עקרה הוא', וכעין זה נתבאר אצלנו גם בפ' וישלח עה"פ [לכ כג] ויקם בלילה הוא עיי"ש.

ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו. פירש"י זה עומד בזוית זו ומתפלל זו עומדת בזוית זו ומתפללת, ויעתר לו, לו ולא לה שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע. צ"ב מאי נפקא מינא לן היכן עמדו בשעת תפלתו ולכאורה מובן יותר פשוטו של מקרא לנכח אשתו פ' שהתפלל עליה ובעבורה. ועוד צ"ב מה שהקשו למה באמת לא נתקבלה תפלתה לכאורה מעלת צדיק בן רשע גדולה ביותר שעזב דרכי אבותיו הרשעים ודבק בהקב"ה. גם מה זאת אמרם לפי שאינו דומה תפלת וכו' מה מקום לדמיון יש בתפלה הכל מתפללים ביחוד לבם אל הקב"ה. וי"ל הנה נודע דבתפלה גם המקום גורם כמו"ש בגמ' [ברכות ו:] כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו וכו' דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה, וכן כתב האלשיך והמלבי"ם עה"פ ויצחק בא מבוא באר לחי ראי [בראשית כד סב], יען שהבאר הזה היה מקום קדוש בעת ההיא ע"י שנתראה שם המלאך, היה יצחק הולך לשם בכל יום אחר חצות להתבודד שם, ולחז"ל התפלל שם בכל יום תפלת המנחה וישב לביתו, ועי' א' ויצחק בא מבוא באר לחי ראי. ועי' ב"ח יו"ד [סוף סימן ר"ז] בשם תשובת מוהר"ר חיים פלטיאל (עי' שו"ת מהר"ם ב"ר ברוך סי' קס"ד) דכלב שנשתטח על קברי אבות התפלל לשם במקום קדושה כדי שתהא תפילתו נשמעת וכדכתיב באברהם אל המקום אשר עמד שם אלמא שהמקום גורם. ולפי"ז יש לומר דיצחק התפלל בעמדו על מקום קדוש והמקום

שהוא איש שדה ממושיך הכל להש"י, כמו ששאל לו האיק מעשרין המלח ותבן ג'כ הפי' כנ"ל כי מעשר הוא התרוממות הכל להש"י ע"י המעשר, ומלח הוא הדומם מדירגה שפלה, לכך כ' להטביל במלח להעלות גם הדומם, וכן התבן נתרומם ע"י הפרשת החטה שהוא שומר לפי, ורצה להטעות לאביו כי יש לו להעלות גם דברים הרחוקים מהקדושה עכ"ד.

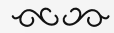
אבל יעקב בחר לו דרך יושב אהלים, היינו לפי שיש כח לברר ניצוצי הקדושה ולבער את הקלי' על ידי לימוד התורה בבית המדרש ואינו מן ההכרח לצאת לשדה, וכמו"ש באוה"ח פ' יתרו עה"פ והיות לי סגולה וכו' כי לי כל הארץ, כאן רמז שיש לו סגולה מפוזרת בכל הארץ, וזה טעם פיזור ישראל בארבע רוחות העולם לחזור אחר הסגולה שהיא אבידתם, והנה זולת עונם של ישראל היו יכולים השתדל בדבר בלא פיזור בעולם אלא בכח עוצם תורתם היו מולכים בכל העולם ושואבים כל בחינות הקדושות מכל מקום שהם. וגם בפ' בהר כתב עה"פ עד שנת היובל יעבוד, וז"ל ומודיע ה' כי סוף סוף יצא מעמו דכתיב ויצא מעמך הוא ובניו, פירוש הניצוצים המתבררים באמצעות היותם עמו, והוא סוד הגלות, שאם לא כן למה לא יסרה ה' בשבט מוסר שם בארצם ובנחלתם, אלא אחד מהטעמים הוא כדי שיבררו הניצוצות של הקדושה מבין הארצות, כי כל מקום ומקום שימצאון שם ישראל באמצעות היסורין והתורה והמצוות הניצוצות מתבררים מעצמם, ואם תאמר אם כן אם לא היו ישראל חוטאים וגולים מי היה מברר המתבררים עתה בתפוצת ישראל, דע כי אם לא היו ישראל חוטאים היה להם כח לברר ניצוצות הקדושות במקום שהם מכל המקומות אשר באו שם ע"כ.

ולפי זה מבואר, דזה היה ההבדל בין יעקב לעשו, ברם, דרך זו לא עלתה בידו של עשו כי לא היה מוכשר לזה, ואדרבה מתוך כך נפל בין הקלי' ונעשה רשע גמור. והנה זה מכבר היה יעקב מחזר אחריו לקנות ממנו את הבכורה, אבל עשו ציד בפיו שהוא יודע ציד איש שדה וטוען כנגד יעקב כי כמוך כמוני עוסק אני בעבודת ד' עפ"י דרכי, אך ביום פטירת אברהם אבינו כשבא מן השדה והוא עיף נתגלה קלונו כמה עבירות וממרות עבר באותו יום וגם עתה אין דעתו נתונה אלא לאכילה וסם הלעיטני נא וכו', הנה ביום זה הוא היום שבו הוברר הדבר כי שקר ענה באחי, אין דרכו בעבודת הבורין אלא לסטים הוא וכל מעשיו רשע, לפיכך אמר יעקב מכרה כיום' כלומר היום בודאי תודה לי שאינך ראוי לשאת את מעלת וקדושת הבכורה, היום הזה יוכיח, ע"כ מכרה כיום את בכורתך לי, ובכך נתרחצ.

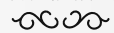
וז"ש הנה אנכי הולך למות וכו' ולכאורה תמוה הלא היה נער בן ט"ו ומה ענין מיתתו כאן, אך להג'ל פירושו שהודה בזה שבדרכו ומעשיו ירד לבחינת מות, הקלי' נקראים מות (כמו"ש האריז"ל פ' הכותוב ובלע המות לנצח היינו שלא יהיה עוד חיות אל הקליפות וימותו ויתבטלו וזהו בלע המות לנצח), וא"כ למה זה לי בכורה.

ויאמר אל תרד מצרימה. פירש"י שהיה דעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב אמר לו אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך. י"ל רמז, אל תרד מצרימה בגימ' אש"ר יקריבו' להוי"ה לעל"ה [ויקרא כב יח].

ויאמרו ראו ראינו כי היה ה' עמך ונו'. פירש"י ראו באביך ראינו בך. צ"ב מה ראו. וי"ל הנה איתא במדרש [סדר אליהו רבה פ"א והוא בחזקוני] עה"כ בעקדה [בראשית כב א] ויהי את הדברים האלה, מהו אחר הדברים האלה, אמר שכתר ברית עם אבימלך קטרגו המלאכים על אברהם ואמרו ראה כל ההבטחה שהבטחתו ואעפ"כ כרת ברית עם אבימלך, והשיב להם הקב"ה בזאת אבחנה אם יעלה בנו לעולה מוטב ואם לאו יפה אתם אומרים שנאמר ויהי אחר הדברים האלה והאלקים נסה את אברהם וגו', מאחר שכתר ברית עם אבימלך והאלקים נסה ויאמר קח נא את בנך ונו' ע"כ. וכתוב שאחר שעמד בנסיון ונראה ה' אליו קרא אברהם שם המקום ד' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה. והנה אבימלך היה חושש שמא לא ירצה יצחק לכרות עמו ברית מחמת הקטרגו על זה, ע"כ רמז לו ראו ראינו, ראו באביך היינו זכור מ"ש אביך בהר ה' יראה, הרי שהסכים הקב"ה לאביך על הברית, א"כ ראינו בך ונכרות גם את ברית עמך.

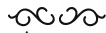

תהי נא אלה ביונתינו וכו' ונכרתה ברית עמך. הנה הרמב"ן ואוה"ח ביארו [כו טו] למה הוצרך אבימלך לחזור אחר יצחק לכרות לו ברית ללא צורך כי כבר נשבע לו אברהם [לעיל כא ג] אם תשקור לי ולנני ולנכדי, ומה מיחוש היה לו לאבימלך בשבועת אברהם שהוצרך לשבועת יצחק. ורמב"ן ז"ל הרגיש ליישב ואמר שיראת אבימלך היה שיצחק יפר הבטחת אברהם לצד שהם הפרו ברית וגרשוהו מאתם ע"כ. ונראה לומר, הנה בשו"ע יו"ד [רכ"ה ס"ה] כתב אי אפשר להשביע הנולדים אחר זמן [זולת בגזירת צבור] ועי' בשו"ת הרא"ש [כלל ל"ה] שהובא שם, ובביאור הגר"א שם כתב שאף הנולדים כבר אי אפשר להשביעם אלא א"כ יסכים ויענה אמן, ומבואר שרק מי שנמצא במעמד חל השבועה, א"כ לא היה מועיל מה שבאברהם נשבע להם לגבי הדורות הבאים, ועיין בתשו' רמ"א [סי' מ"ה] מחולקים ב"י ורמ"א אם מחויבים הבנים לקיים שבועת אביהם, ומכאן משמע דאין מחויבים, משום דאל"ה לא היה צריך לשבועת יצחק, ועיין בחו"מ [סי' רי"ב ס"ז]. לפיכך לא בטח אבימלך בשבועת אברהם והוצרך לחזור אחר יצחק לכרות עמו ברית.

וצידה לי צידה ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות [בראשית כז ד]. ורבה חזרה על דבריו ואמרה בשמו ובכרכה לפני ה' לפני מותי [שם ה]. והקשו המפרשים עי' רמב"ן ווע"ז הרי יצחק לא אמר ואברכך לפני ה', ועוד קשה מזה"ק [ח"א קמ"ג ע"א] כיון שאמר לפני ה' בהיהא שעתא אזדעזע כורסייא יקרא וכו', וקשה הרי לא אמר כן. וי"ל עפ"מ"ש בס' ברית כהנת עולם [מאמר פרי עץ הד פ"ג] שבאמרו וצודה לי צידה כלל עמו יצחק שם הוי"ה במלת צוד"ה [ו"ה] ובמלת ציד"ה [י"ה], אבל לא נתקיימה לו להשלים השם בבחי' ה' בתראה ומשונה ציד קרי ע"כ. ובזה יש להבין מה שאמר יעקב אח"כ בבואו אל אביו כי הקרה ה' אליך לפני, כלומר הלא רמזת שם הוי"ה לפני ולפיכך מהרתי לנצוא. ויצחק רצה לבחון הדבר ושאל ב' פעמים האתה ז'ה בני עשוי' ס"ת שם הוי"ה.

ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך. פ' אור החיים שמע בקולי פירוש הגם שיש בדברים אלו כגניבת הדעת, עם כל זה יש לך לשמוע בקולי וכו' גם היא נביאה וכתוב בדברי נביא אמת [דברים יח טו] אליו תשמעון, לזה אמרה שמע בקולי ע"כ. נ"ל דלמד זאת ממה דכתיב שמע בקולי ולא אמרה שמע לקולי, ע"כ פ' בקולי בתוך קולי היינו ברוה"ק שבה, וכן נתבאר אצלנו לעיל [בראשית כא יב] כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקול פירש"י בקול רוח הקודש שבה, דייק מדכתיב שמע בקולה היינו בפנימיות קולה, ולא אמר שמע לקולה כמו"ש [שם טז] וישמע אברהם לקול שרי.

לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב.

פירש"י כאשר אהב כי טעם הגדי כטעם הצבי. הנה מזה משמע שיצחק מעיקרא ביקש להביא לו צבי כאשר אמר אמר וצודה לי ציד, דאם רצונו היה בגדי היה לו לשלוח ולהביא מן הצאן שברשותו ולמה לי ציד, ומדברי המדרש [ב"ר סס"ז ב'] משמע שבאמת הביא לו עשו צבי ממש ולא גדי, רק יעקב הביא גדיי עזים. וצ"ב אמרו וצודה לי ציד, מה זאת ל' פשיטא והול"ל וצודה ציד. וי"ל הנה שמעתי מנכדי בנש"ק הרב צבי אלימלך לייפער נ"י שמי ששמו צבי יש לו אושפיזא ביום ב' דסוכות יומו של יצחק אבינו, ומצאתי בס' תורת אמת לאדמו"ר מהר"ל מלובלין [סוכות יום טעם] בשם הר"י בונים מפאראשיטחא ז"ל שאמר טעמו כי טעם הגדי כטעם הצבי ע"כ. ולהג'ל יש לומר, כי יצחק ביקש צבי והביא לו עשו צבי, ובאמת מה טעם ביקש צבי וצ"ב מאי רבותיה דציד צבי, הלא פסח היה והיה ראוי לבקש גדי עזים כמו"ש רבקה, אך משום שהיה זה רק זכר לקרבן פסח ע"כ לא חפץ בגדי ממש, וציד הוא בחינתו כמו"ש בזה"ק בפרשתן [קל"ז ע"ב] ונפק מניה עשו דינא קשיא לתתא דדמיו לזיניה, וכל זינא אזיל לזיניה, ועל דא רחים ליה לעשו יתיר מיעקב כמה דכתיב ויאבה יצחק את עשו כי ציד בפיו, כתיב הכא כי ציד בפיו, וכתוב התם [בראשית יט] על כן יאמר כנמרוד גבור ציד' לפני ה' ע"כ, הרי מין ציד הוא בחי' דינא קשיא, ולכן אמר יצחק לעשו וצודה לי ציד כי הוא בחינתו גבורה, וכל זינא אזיל לזיניה ע"כ. ודייקא צבי כי טעמו כטעם הגדי.

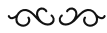
עלי קללתך בני. פשט הלשון הוא שתעבור הקללה אלי. אך המפרשים דחו פ' זה כי א"א להעביר קללת אדם מא' לזולתו. ונ"ל פירוש דברי רבקה אמנו ע"ה באמרה עלי קללתך בני, פ' אל תירא בני, כי קללת אביך הצדיק אינה אלא ברכה והלואי עלי קללות כאלו [בל"א אויף מיר גזאגט אזעלעכע קללות].

קום נא שבה ואכלה מצדי בעבור תברכני נפשך. יעקב אמר ואכלה מצדי, אבל עשוי אמר יקם אבי ויאכל מציד בנו ולא אמר מצדי. י"ל ההבדל עפ"י המבואר בזה"ק בפרשתן דציד הוא בחי' יצחק גבורה וכן בחינתו של עשו, וז"ל [קל"ז ע"ב] ונפק מניה עשו דינא קשיא לתתא דדמיו לזיניה, וכל זינא אזיל לזיניה, ועל דא רחים ליה לעשו יתיר מיעקב כמה דכתיב ויאבה יצחק את עשו כי ציד בפיו, כתיב הכא כי ציד בפיו, וכתוב התם [בראשית יט] על כן יאמר כנמרוד גבור ציד' לפני ה' ע"כ, אבל יעקב רצה להמתיק את הדין לפיכך היפך אותיות ציד' לצד"י להמתיק את הגבורות ולהפכן לרחמים בחינת יעקב וזהו מצדי פ' מצד שלי.

קום נא שבה ואכלה מצדי. במדרש [ב"ר פס"ה יח] קום נא שבה א"ל הקב"ה ליעקב אתה אמרת קום נא שבה, חיך בו בלשון אני פורע לך שנאמר [במדבר י לה] קומה ה' ויפוצו אויביו, ליש נספה בלא משפט [משלי יג ג] זה עשו, אמר הקב"ה לעשו אתה אמרת קום אני גזא דעבודת כוכבים דאת קאים, חיך אף אני בו בלשון אני פורע לך [תהלים סח ב] יקום אלהים יפוצו אויביו. צ"ב לכאורה נראה איפכא עשוי דיבר בכבוד יותר מיעקב שאמר בלשון נסתר יקום אבי משא"כ יעקב אמר קום נא שבה בלשון נוכח. ועוד מה שייך כאן גזא דעבודת כוכבים, מפרשי המדרש פ' כנוי לע"א כדכתיב האומרים לעץ אבי אתה, ודוחק. גם מ"ש ויש נספה בלא משפט תמוה הלא הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט [דברים לז ב]. ועוד הלא מבואר דכן נענש במשפט על שדיבר שלא כהוגן בלשון יקום אבי ומאי קאמר בלא משפט, וי"ל עפ"י מה שהביא מרן החת"ס בתורת משה בשם רבי נתן שרל וז"ל, יעקב דיבר עמו בלשון נוכח קום נא כדרך שבני ישראל מדברים אל אבותיהם מאז, אבל עשו היה מדבר עם אב בלשון נסתר יקום אבי כדרך שהנכרים מדברים, והחת"ס זצ"ל הסביר דלשון נוכח מורה קרבות ודיבוק כמו שאנו מדברים אל השי"ת שאנו דבוקים בו כנאמר ואתם הדבקים, וע"כ ישראלים שמדובקים זה בזה כגוף אחד לכך מדברים בלשון נוכח. אבל לשון נסתר הנו כאלו אינו אינו כדאי לדבר עמו אלא כאילו מדבר לאחר עכ"ל. ולפי"ז יש לבאר כונת המדרש גזא דעבודת כוכבים דאת קאים חיך אף אני בו בלשון אני פורע לך, פ' לפי שדברת בלשון עכו"ם לכן אני פורע לך בלשון זו יקום אלקים יפוצו אויביו. וז"ש ויש נספה בלא משפט פ' נספה על שדיבר שלא כמשפט.

בא אחיך במרמה ויקח ברכתך. פירש"י בחכמה, וכן הוא בתרגום. צ"ב מה היתה החכמה בזה, וכן מה זאת ויקח את ברכתך דייקא, הול"ל ויקח את הברכה, הלא לא לקח אלא את ברכתו שלו ולא של אחיו, ועשו שפיר קמתמה הברכה אחת היא לך אבי. ונ"ל הנה יעקב השיב לאביו כששאל מה זה מהרת וכו' השיב כי הקרה ד' אלקיך לפני, ואז אמר יצחק גשה נא ואמשך פירש"י אמר יצחק בלבו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וקשה היאך לא חשש יעקב באמת להזכיר שם ד' ויצחק יבין שאינו עשוי, אך הענין כי יעקב איש האמת רצה בכך שיצחק יהרהר שמא הוא יעקב ע"פ מיד' ספק לא יצא, כמו שפירשו בגמ' [מכות כד]. לא רגל על לשונו לא יעקב אבינו דכתיב אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע, וקשה מה הרבועא הלא כ"א מפחד שמא יתפשוהו, אך הפי' דמ"ש לרבקה אולי ימושני אבי, פירושו הלואי ימושני כנודע מבעלי הדקדוק ההבדל בין תיבת פן כלומר שלא יהיה אבלי אולי משמעו שכן יהיה כמו אולי אבנה ממנה [בראשית טז ב]. וירויח בזה שיתן לו שתי ברכות ממה נפשך ברכת עשוי לעוה"ז וגם ברכת יעקב לעוה"ב, וכן היה כמו"ש ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, משא"כ אצל עשוי לא כתיב האלקים ושם הקדים משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל, וזו היתה חכמתו של יעקב ליטול ב' ברכות בבת אחת, וז"ש יצחק בא אחיך במרמה פ' בחכמה ויקח את ברכתך, פי שנים לקח בחכמתו את ברכתו וגם את ברכתך.